

Kula, Witold / Biezuńska, Iza

Zdzisław Zmigryder-Konopka

Przegląd Historyczny 36, 17-18

1946

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

we Lwowie, studia zaś akademickie odbywał w Uniwersytecie Jagiellońskim i Jana Kazimierza. Od wczesnej młodości interesowała go historia, ją też obrał jako przedmiot studiów uniwersyteckich, poświęcając się badaniu dziejów starożytnych. Pracował pod kierunkiem śp. K. Chylińskiego i w jego seminarium przedstawił w roku 1923 rozprawę doktorską pt. „Samorząd miast Achai Rzymskiej, Arkadia, Messenia, Lakonia“. Dla pogłębienia posiadanych wiadomości po ukończeniu Uniwersytetu odbył podróż naukową do Paryża i Rzymu. Zainteresowania jego zaczęły się wówczas koncentrować na okresie schyłkowego Cesarstwa Rzymskiego. Specjalną uwagę poświęca jednak rozwojowi wewnętrznych stosunków politycznych. Owocem tych badań była rozprawa pt. „Rządy i opozycja za cesarza Arkadiusza“, na podstawie której uzyskał w roku 1926 na Uniwersytecie Jana Kazimierza veniam legendi z historii starożytnej. Dalsze jego prace świadczą o wzrastającym zainteresowaniu tym okresem. Ogłasza więc drukiem „Rewolucję Odoakra“ i „Ostatnie lata Stylichona“, zabiera głos w dyskusji nad cezurą między starożytnością a średniowieczem, zwraca wreszcie uwagę na średniowieczne przedłużenie Cesarstwa Rzymskiego, jakim było Bizancjum. Powołany z dniem 1 października 1935 roku na nowo utworzoną katedrę historii Bizancjum w Uniwersytecie Warszawskim, poświęcił się całkowicie tej specjalności. Na okres ten jego działalności przypada opublikowanie w „Wielkiej Historii Powszechnej Trzaski, Everta i Michalskiego“ obszernego zarysu pt. „Bizancjum w średniowieczu“.

Praca naukowa i uniwersytecka nie wyczerpywała zainteresowań Kazimierza Zakrzewskiego. Był człowiekiem odczuwającym żywo prądy nurtujące społeczeństwo. Jako młody chłopiec zgłosił się do Legionów. W latach 1918 i 1920 brał ochotniczo udział w ówczesnych kampaniach. Po ukończeniu Uniwersytetu występował jako jeden z czołowych działaczy ZZZ we Lwowie. W tym samym okresie rozpoczął działalność publicystyczną, pisząc kolejno w wychodzącym we Lwowie „Słowie Polskim“ oraz warszawskich periodykach tego typu, co „Droga“, „Przełom“, „Pion“ i „Głos Powszechny“. W Warszawie należał do twórców polskiego ruchu syndykalistycznego i stał się jego właściwym kierownikiem w okresie okupacji. Nie zamknął się jednak wówczas w ramach działalności politycznej, lecz współpracował czynnie z powstającą organizacją wojskową.

Aresztowany dnia 12 stycznia 1941 roku w mieszkaniu swoim w Warszawie, był więziony w ciągu dwóch miesięcy na Pawiaku, aby w dniu 11 marca t. r. znaleźć śmierć w gronie 100 zakładników, rozstrzelanych przez Niemców w Palmirach w odwet za zamach na Igo Syma. T. M.

ZDZISŁAW ŻMIGRYDER-KONOPKA

Urodził się w Warszawie dnia 23 października 1897 r. W 1916 r. otrzymał maturę w gimnazjum Reja w Warszawie i w tym samym roku rozpoczął studia w zakresie filologii klasycznej i historii starożytnej w Uniwersytecie Warszawskim. Od września 1915 r. był członkiem Związku Polskiej Młodzieży Postępowo Niepodległościowej i pełnił służbę w Polskiej Organizacji Wojskowej. W listopadzie 1918 r. został jako podchorąży przydzielony do 36 pp. Brał udział w działaniach na froncie lwowskim w 1919 r. i na froncie wschodnim w r. 1920. Został odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* kl. V i dwukrotnie Krzyżem Walecznych.

W r. 1925 otrzymał dyplom doktora filozofii i odąd głównie poświęcił się studiom w dziedzinie historii starożytnej. Kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę, pracując w bibliotekach Berlina, Neapolu i Rzymu. W r. 1933 habilitował się w Uniwersytecie Warszawskim, w lipcu 1937 r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Prace naukowe Zdzisława Zmigrydera-Konopki dotyczą głównie zagadnień ustroju rzymskiego. Badania nad ustrojem wczesno-rzymskim i ustrojem gmin staro-itańskich, którym poświęcił szereg rozpraw w *Przeglądzie Historycznym*, *Eosie* itp. znalazły najpełniejszy wyraz w „Studiach nad historią ustroju rzymskiego“ cz. 1 (*Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz. W-wa 1936*), gdzie rzucił nowe światło na istotę reformy centuralnej i najdawniejszy układ społeczno-gospodarczy Rzymu (na podstawie przeżytków sakralnych).

Szereg dalszych rozpraw, które miały stanowić osnowę drugiego i trzeciego tomu *Sudiów*, poświęcił badaniom nad późniejszym rozwojem ustroju rzymskiego zwłaszcza z punktu widzenia organizacji imperium rzymskiego oraz przekształcenia się treści ustrojowej w niezmiennych formach publiczno-prawnych (istota cezaryzmu i władzy cesarskiej).

Głęboką i oryginalną pracę naukową potrafił Zdzisław Zmigryder-Konopka połączyć z wyteżoną i owocną działalnością pedagogiczną. Od r. 1928 prowadził ćwiczenia z historii starożytnej w Uniwersytecie Warszawskim, gdzie skupił dookoła siebie liczne grono uczniów i sympatyków, którym wpoił nie tylko wiedzę, ale przenikające go zamiłowanie i kult dla wartości antyku. Jego porywająca wymowa, żarliwe, niemal religijne ukochanie przedmiotu, umiejętność czerpania z dziejów klasycznych prawd, łączących antyk z problemami współczesności — wszystko to czyniło jego wykład nie zbiorem wiadomości, ale przeżyciem naukowym i sprawiało, że zarówno na Uniwersytecie jak i na Wszechnicy, w różnych środowiskach społecznych i wśród młodzieży o niejednakowym przygotowaniu, jednak był ceniony i popularny.

W ostatnich latach przed wojną wobec wzrostu antysemityzmu w Polsce uznał za swój obowiązek podjęcie pracy w Związku Żydów Uczestników Walk o Niepodległość Polski i, gdy w r. 1938 zaproponowano mu godność senatora R. P. z nominacji, przyjął ją po długim wahaniu, aby móc bronić coraz bardziej lekceważonych istotnych zasad demokracji oraz ludzkich i obywatelskich praw Żydów w Polsce.

Mimo ciężkiego stanu zdrowia wziął udział w kampanii wrześniowej, która zbyt jednak nadszarpnęła jego siły. Znalazszy się po działaniach wojennych we Lwowie do ostatniej chwili trwał przy ukochanej pracy — atak, który spowodował śmierć, dotknął go 4-go listopada 1939 r. podczas wykładu w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.

I. Biezuńska i W. Kula